

STRETNUTIE SLOVENSÝCH FILOZOFOV

V dňoch 20. a 21. mája prebiehalo v Dubovej pri Modre stretnutie slovenských filozofov.

Počas prvého dňa stretnutia sa uskutočnilo Valné zhromaždenie Slovenskej filozofickej spoločnosti. Jeho účastníci si vypočuli a schválili správu výboru o činnosti za uplynulé volebné obdobie, ktorú predniesol predseda SFS prof. dr. Rudolf Šíma, DrSc. Správu o hospodárení predniesla hospodárka Magda Holubová a revíziu správu členka revíznej komisie dr. Marta Zágoršková, CSc.

Účastníkov Valného zhromaždenia pozdravil za Československú filozofickú spoločnosť — Filozofickú jednotu — jej vedecký tajomník doc. dr. Karel Jermář, CSc.

Účastníci Valného zhromaždenia schválili v tajnom hlasovaní kandidátku nového Ústredného výboru Slovenskej filozofickej spoločnosti pri SAV a prijali návrh uznesení. Ich text spolu s textom správy výboru SFS a Vyhlásením účastníkov Valného zhromaždenia SFS uverejňujeme v rubrike Dokumenty.

Na druhý deň pokračovalo podujatie teoretickým seminárom na tému *Úlohy filozofie po XVI. zjazde KSČ*. Úvodný referát akademika Vladimíra Círbesa uverejňujeme v tomto čísle nášho časopisu.

Diskusiu, ktorá sa čiastočne týkala textu referátu, čiastočne rozvíjala niektoré iné problémy, otvoril prof. dr. R. Šíma, DrSc. Zdôraznil význam úloh, ktoré pre jednotlivé filozofické pracoviská vyplývajú zo záverov XVI. zjazdu strany. Naša filozofia môže tieto úlohy plniť jedine za predpokladu, že sama sa bude ustavične skvalitňovať. Z tohto hľadiska je podľa prof. Šímu významná profilácia jednotlivých pracovísk slovenského filozofického frontu na základe dialektiky všeobecného, zvláštného a konkrétneho. Tvorivé rozvíjanie kategoriálneho systému je síce všetkým pracoviskám spoločné, no treba rešpektovať aj odlišnosť v práci jednotlivých filozofických pracovísk. Napr. ak úlohou Ústavu filozofie a sociológie SAV je venovať sa otázkam základného výskumu a jeho koordinácii aj v rámci mimoakademických pracovísk, pracoviská na ústavoch marxizmu-leninizmu majú za úlohu zabezpečovať výučbu filozofie v rámci tzv. spoločného základu, Katedra marxisticko-leninskej filozofie FF UK je zodpovedná za prípravu filozofického dorastu a musí dbať o komplexnosť sprostredkovania poznatkov a metód vo všetkých filozofických disciplínach. Z toho vyplýva — zdôraznil R. Šíma — naliehavá potreba vyprofilovania jednotlivých pracovísk.

Doc. dr. F. Chorvát, CSc., z Katedry pedagogiky a psychológie SVŠT, hovoril o otázkach metodiky vyučovania filozofie. Ukázal na neuspokojivé výsledky pri výučbe filozofie na nefilozofických fakultách vysokých škôl. Za príčinu tohto neuspokojivého stavu považuje nízku úroveň metodiky vyučovania filozofie. Špecifikum masového vyučovania filozofie spočíva v tom, že učiteľ má sprostredkovať nielen poznatky, ale aj vstúpiť poslucháčom isté postoje, svetonázorové zameranie, vzťah k spoločenskému dobru a pod. Je to zložitý interdisciplinárny problém. V tomto smere chýbajú jednak odborné publikácie, jednak pracovisko, ktoré by sa týmito otázkami osobitne zaoberalo. Vypracova-

nie metodiky vyučovania filozofie by podľa diskutujúceho malo spätne za následok aj odhalenie prípadných medzier v prednášanej látke a posilnilo by aj propagandistický účinok filozofie.

Doc. dr. J. Vajda, CSC., z Ústavu marxizmu-leninizmu VŠP v Nitre, hovoril o niektorých otázkach účinnosti vyučovania marxisticko-leninskej filozofie na vysokých školách. Nadviazal na predchádzajúceho diskutéra najmä v zdôraznení myšlienky, že v duchu záverov XVI. zjazdu KSČ treba hľadať cesty zefektívnenia výučby filozofie. Ukázal na zastaranosť učebných osnov a učebníc, ktoré sú nevyhovujúce najmä z hľadiska prípravy poslucháčov na technických a poľnohospodárskych vysokých školách. Filozofi z ÚML VŠP v Nitre sa už dlhší čas pokúšajú vyrovnáť s týmito problémami. Zvolili cestu názornosti vo vyučovaní marxisticko-leninskej filozofie, vypracovali osobitné metodické pokyny pre prednášateľov atď. K prípadnej zmene osnov vyučovania filozofie má však podľa prednášajúceho dôjsť až po predchádzajúcej diskusii a vzájomnom vyjasnení stanovísk. Okrem osnov sú veľkým problémom predpísané učebnice. Obsahovo už nevyhovujú úrovni poznania a nie sú vhodné ani z hľadiska metodiky výučby. Okrem zmeny učebných osnov považuje referent za mimoriadne dôležitú požiadavku tvorby nových učebných textov, ktoré by rešpektovali princípy pedagogiky a metodiky z hľadiska nárokov pedagogického procesu na našich vysokých školách. Zdôraznil aj požiadavku obsahovej a kategoriálnej inovácie kurzu filozofie, ktorá by premietla najnovšie poznatky do učebných textov. Na záver diskutujúci načrtol vlastnú koncepciu štruktúry historického materializmu a upozornil na iniciatívu pracovníkov ÚML VŠP v Nitre v smere uvedených myšlienok.

Prom. fil. M. Štefanko z Fakulty Vysokej školy politickej ÚV KSČ v Bratislave zdôraznil význam potreby rozpracovania kategoriálneho aparátu marxisticko-leninskej filozofie. Vyšiel z názoru, že rozvoj filozofie nie je možný bez uvedomenia si jej sociálnych funkcií. Filozofia musí reagovať na potreby spoločenskej praxe. Upozornil na to, že straníckosť filozofie, ktorú považujeme za metodologický princíp, netreba vo filozofii len proklamovať, ale riešiť filozofické problémy z hľadiska potrieb strany a spoločnosti, tak ako sú skoncentrované v straníckych materiáloch a uzneseniach.

Člen kor. SAV J. Bodnár, DrSc., hovoril o príprave syntetických dejín filozofie na Slovensku, ktoré by mali byť prehodením všetkého, čo doteraz na tomto úseku vzniklo. Bude treba predovšetkým ujasniť si jednotlivé metodologické prístupy, ktoré takáto práca vyžaduje. Vyzval pracovníkov z jednotlivých filozofických pracovísk, ktorí sa zaoberajú, alebo zaoberali dejinami filozofie, aby sa zapojili do tvorby tohto diela v rámci svojich síl a možností.

Okrem toho J. Bodnár reagoval na hodnotenie učebníc filozofie, o ktorých hovoril J. Vajda. V týchto učebniciach sa obvykle nachádza časť, ktorá je venovaná kritike buržoáznej filozofie. Avšak to, čo sa v týchto učebniciach prezentuje ako súčasná buržoázna filozofia, nie vždy zodpovedá skutočnému dnešnému stavu buržoáznej filozofie. Vzniká otázka, či ozaj sledujeme vývinový trend, ktorý dnes na Západe existuje a ktorý je vážnym protivníkom marxisticko-leninskej filozofie. Pre filozofov po XVI. zjazde vyplýva požiadavka vyjasniť si dva základné postoje ku kritike buržoáznej filozofie. Podľa prvého ťažisko kritiky buržoáznej filozofie spočíva v rozvíjaní vlastnej marxisticko-leninskej filozofie. Podľa druhého, vzhľadom na rozsah rôznych smerov buržoáznej filozofie a ich rôznorodosť, sa vyžaduje istý profesionálny špeciálny prístup ku

kritike buržoáznej filozofie. Skôr než sa rozhodneme pre jeden z týchto postojov, mali by sme vedieť, čo dnes vlastne reprezentuje buržoáznu filozofiu. J. Bodnár podal stručne vlastný pohľad na súčasný stav filozofie v západnej Európe a v Spojených štátoch amerických. Okrem iného zdôraznil, že ťažisko filozofického myslenia v USA sa koncentruje na filozofické problémy vedy. Nositeľmi týchto tendencií často nie sú filozofi v tradičnom chápaní, ale vedci, ktorí vyšli z istej oblasti vedy — fyziky, matematiky, biológie, sociológie, psychológie — a ktorí domýšľajú konkrétne poznatky do filozofických kategórií. Práve v tomto priestore bude treba koncentrovať naše úsilie v boji proti buržoáznej filozofii a ideológii. Jedným oponentom tohto mechanistického, scientistického myslenia je dialektizácia vedeckého myslenia vedy, ktorá je v začiatkoch. To vyžaduje hlbokú spoluprácu s prírodnými vedcami; na druhej strane treba vyžadovať od prírodovedcov, aby hlbšie a dôkladnejšie študovali a osvojili si systém materialistickej dialektiky. Jedine na takomto inerdisciplinárnom základe možno založiť náš boj proti buržoáznemu filozofickému mysleniu.

Prof. dr. A. Lokaj, CSc., z Ústavu marxizmu-leninizmu UPJŠ v Prešove, sa zamerával na otázky svetonázorovej výchovy na vysokých školách. Zdôraznil potrebu diskusie v našom filozofickom myslení a potrebu kritiky a sebakritiky. Zároveň nastolil požiadavku, aby sa vyučujúcim filozofie dostávalo väčšej pomoci v tlači, najmä z hľadiska teoreticko-metodologického.

Akademik A. Sirácky charakterizoval komunizmus ako globálnu projekciu a prognózu budúcnosti. K takejto projekcii a prognóze sa treba dopracovať na základe určitej syntézy. Táto syntéza predpokladá celý rad analýz a empirických výskumov. Druhá pripomienka sa týkala základného protirečenia marxistickej materialistickej dialektiky. Protirečenie treba podľa A. Siráckeho hľadať aj v rozvinutej socialistickej spoločnosti: okrem pozitívnych hodnôt, ktoré prináša spoločenský vývin, vyskytujú sa aj negatívne javy, ktorým musíme tiež venovať pozornosť. Filozofické myslenie, ktoré nie je uzavreté do seba, môže, ba musí v záujme socializmu signalizovať aj negatívne javy a neriešené problémy, a to skôr, než nadobudnú charakter krízy.

Príspevkom A. Siráckeho sa uzavrela diskusia na teoretickom seminári o úlohách filozofie po XVI. zjazde KSČ. Diskusia a najmä hlavný referát nastolili celý rad otázok, z ktorých viaceré zaiste budú predmetom úvah nielen vo vedeckých statiach a publicistických článkoch, ale aj vo vystúpeniach na pôde Slovenskej filozofickej spoločnosti.

Dalimír Hajko